

Se staten!

Se staten!

För statsblinda

Carl-Johan Westholm

Timbro

© Författaren och Timbro förlag 2005
Sättning: Ateljé Typsnittet L&R AB
Tryck: Elanders Gotab 2005
ISBN: 91-7566-553-0
www.timbro.se
info@timbro.se

INNEHÅLL

Förord	7
Scener från ett svunnet sekel	9
Tre statsteorier	11
Scener i staten Sverige 2005	18
Växtkraft	22
Motkraft	24
Staten bakom	30
Se staten!	39

”Att se vad som sker i det som synes ske.”

Skalden och historieforskaren Erik Gustaf Geijer (1783–1847)

”Det man ser och det man inte ser.”

Boktitel av den franske ekonomen Frédéric Bastiat (1801–1850)

”Vi har inte fattat ännu att idén med demokrati/fri marknad innebär att det inte finns någon att skylla på om inte saker blir som vi vill ... Rädslan för frihet gör att vi önskar oss en härskare som förser oss med en känsla av ett ordnat liv.”

Nina L Chrusjeva, barnbarnsbarn till forne sovjetledaren Nikita Chrusjtjov, undervisar i ”International Affairs” vid the New School University i New York.
(Wall Street Journal Europe, 4–6/3 2005)

”Det finns inget större frihetsvärde än
vår gemensamma sektor.”

Statsminister Göran Persson, 1 maj 2005

”When we compare the strange respect of mankind for liberty, with their strange want of respect for it, we might imagine that a man had an indispensable right to do harm to others, and no right at all to please himself without giving pain to any one.”

John Stuart Mill, *On Liberty*, 1859

Förord

En person vill ha grön färg på ett omslag, en annan vill ha röd.

Olika uppfattningar – ja, men bägge är eniga om vad de är oeniga om.

Men om en av dem inte ser skillnaden mellan grönt och rött? Den som ser skillnaden har svårt att argumentera, att nå den andre. Den färgblinde blir också lätt irriterad – han förstår inte att den andre ser en sak som han själv inte ser.

Den typ av blindhet som behandlas i denna skrift kan botas. Det är *moralblindheten*, dvs oförmågan att se att en fråga har moraliska inslag, att den handlar om rätt och fel. Moralblindhet kan finnas i många sammanhang. Nästan alla som jag tar upp gäller annat än privata relationer mellan människor. Det handlar om staten, men inte i första hand om synen på staten, utan om *att se* staten.

Statsblindhet är moralblindhet. Den statsblinde ser inte att det staten gör och inte gör är en fråga om rätt och fel, utan uppfattar politik mest som en lämplighetsfråga: ”Vad som är rätt och fel – det får vi väl rösta eller förhandla om!”

Handlar debatten om feminism i Sverige i dag främst om feminism? Handlar debatten om arbetslösheten främst om arbetslöshet? Invandringsdebatten om invandring? Handlar debatten om EU framför allt om EU? Religionens roll bara om religion?

Det gäller att se vad som tas för givet. Problemformuleringsprivilegiet innebär att en förutsättning uppfattas som så självklar att den blivit en omedveten utgångspunkt.

Skilda frågor som t ex feminism, arbetslöshet, invandring, EU och religion har en gemensam nämnare – synen på staten.

Finns något problem, är de olika lösningarna nästan alltid ihopkopplade med vad *staten* ska göra eller inte göra. *Staten* är i varierande grad både *medel* och *mål*.

Socialdemokratin har varit den dominerande politiska kraften i Sverige i ett sekel. Men synen på staten är ganska likartad i alla partier, och har förändrats ungefär på samma sätt. Att se staten, dess etiska dimension, gör det lättare att förstå vad som sker, även i vår del av världen. Det gäller därför även den demokratiska staten och dess majoritetsbeslut.

Sverige, våren och sommaren 2005

Carl-Johan Westholm

Scener från ett svunnet sekel

Scen 1. Konsum

När konsumentkooperationen, eller en enskild konsumentförening, någon gång på 1950-talet bestämde sig för att ge en del av överskottet, återbäringen, till de underutvecklade länderna (som utvecklingsländerna då kallades), fick varje medlem på årsbeskedet kryssa för om en viss del av den egna återbäringen skulle gå till u-hjälp. Visserligen blev den totala summan något lägre än om majoriteten beslutat att direkt ta samma procentsats av alla. Och det blev krångligare. Men det sågs som ett egenvärde att var och en själv tog ställning.

Scen 2. Ungdomen

Sedan länge är statsbidragen till de politiska ungdomsförbunden en större inkomstkälla än medlemsavgifterna. En distriktsordförande i ett ungdomsförbund skulle i slutet av 1960-talet söka ett nyinrättat landstingsbidrag. Det fanns två medlemsdefinitioner. Han frågade vad den vidare definitionen innebar. Ja, svarade ansvarig tjänsteman, skriv något ungefärligt men ändå precist om hur många ungdomar ni har haft kontakt med.

Den unge mannen skrev 1 561 – en siffra som också är året efter Gustav Vasas död. För att lättare komma ihåg. Och det var över en viss bidragsgräns.

Vilka olika moraluppfattningar!

I ena fallet: viktigt att var och en bestämmer hur mycket av egna pengar som ges till behövande. I det andra fallet: politiska

organisationer får pengar även från skattebetalare som inte delar deras idéer.

De olika moraluppfattningarna speglar två olika samhällen.

Vilket samhälle är mest sympatiskt? Var finns den bästa medborgarandan?

Tre statsteorier

Kants motsats

Filosofen Immanuel Kants berömda kategoriska imperativ löd: ”Handla själv på ett sådant sätt att ditt handlande kan upphöjas till allmän lag.”

För den statsblinde gäller det perverterade kategoriska imperativet: ”Hur du själv handlar bör upphöjas till allmän lag.”

För Kant var den enskilda människans självbehärskning viktig – när det inte fanns någon lag skulle den egna etiken ändå kunna formuleras utifrån en tänkt lag, som var bra för alla. För den statsblinde gäller motsatsen. Det som är bra för mig själv och min grupp ska bli allmän lag, även om andra inte gillar det och det sker på deras bekostnad.

”Endast det bästa är gott nog för folket”

”Den som från början väljer att göra sig ekonomiskt beroende av någon annan, förblir ekonomiskt beroende.” Det var slutsatsen i en ledare i en svensk tidning i år. Tidigare i samma artikel hette det att ”politikerna varken kan eller bör styra allt”.

Ledaren var ingen allmän betraktelse över statsmaktens gränser. Den var en plädering för en mer individualiserad föräldraförsäkring. Om en sådan införts i dag ”hade det rätta varit en strikt individualisering, där hälften av dagarna viks åt den ena föräldern och hälften åt den andra”.

”Men föräldraförsäkringen ska inte införas i dag. Och politiskt

är det ett självmordsuppdrag att stuva om i de system människor vant sig vid.”

Det finns en begränsning i föräldraförsäkringens förändringspotential, som tidningen inte nämner. Föräldrar som är finansiellt oberoende behöver inte bry sig om försäkringen.

Men – politikens uppgifter bör ju ”utformas på ett sätt som är gott i stort”. Det underlättas om så många medborgare som möjligt kan uppfylla det ”som är gott i stort” i deras liv. Då är det ett hinder om enskilda personers ekonomi kan vara så god att de inte tvingas till ”vad som är gott i stort”.

Arbetslivet påverkas av tillfälliga modenycker och traditionell normbildning. Det går logiskt att hävda att staten som försäkringsgivare har naturlig rätt och kanske till och med skyldighet att reglera försäkringens utformning med hänsyn till politiska mål. Om socialförsäkringarna var privatiserade skulle läget däremot vara ett annat. Detta visar två saker:

Den som har penningen har också närmare till pekpinnen. Och att opinionsbildning för att påverka normer kanske skulle vara ännu viktigare i ett samhälle där staten inte förutsätts vara den som ska agera.

Den som vill ändra attityder i samhället behöver inte tillgripa lagstiftningsmakten. När motboken avskaffades på 1950-talet (motboken begränsade mängden alkohol en individ fick köpa på systembolaget varje månad), fanns det ledande nykterhetskämpar bakom reformen. De ville utöka det frivilliga, individuella ansvarstagandet – inte att staten skulle sanktionera en viss kvantitet sprit per medborgare. Detta är ett exempel på att se staten. Slutatserna kan ändå bli olika. Men de görs inte i blindo.

Den som är statsblind kan vara för att staten utformar föräldraförsäkringen på ett visst sätt. Den som ser staten kan vilja det samma – men argumenterar med öppna ögon.

Sju slutsatser är tydliga:

1. Ju mer pengar en individ själv bestämmer om, desto mindre kan andra bestämma om hur hon ska använda sina pengar.
2. Ju högre skattetrycket är, desto större möjlighet att bestämma hur andra ska använda sina och andras pengar, och ju mindre möjlighet för var och en att själv bestämma över sin ekonomi.
3. Den som vill bestämma över andra, men tycker det är OK att andra bestämmer över en själv – pekpinnesamhället – bör sträva efter en fickpenningekonomi, där staten lämnar ett bidrag som belöning för lämpligt uppförande.
4. Den som älskar frihet för sig själv mer än makt över andra – frihetsälskan är större än maktlystnad – trivs bättre när skatterna är låga.
5. Frestelsen att bestämma över andra ökar med stigande skattetryck, eftersom konstruktionen av skatter och bidrag leder till olika slags beteenden, som kan uppfattas som mer eller mindre önskvärda.
6. Skatter och bidrag är ett mäktigt instrument för statens normbildning i samhället, varav en grundläggande norm handlar om ifall en person har större eller mindre rätt till sin inkomst än staten.
7. Även de som inte önskar höga skatter eller vill styra över andra, tvingas i ett högskattesamhälle in i ständiga diskussioner om hur de bästa bidragen och skatterna ser ut. Eftersom den egna ekonomin är så hårt beskattad tillåter den inte individen att följa sina preferenser om inte majoriteten går med på det. Undantaget är de som är tillräckligt rika för att kunna strunta i bidragen.

No matter how many elections are held, any political system that does not limit the state's ability to dictate the behaviour and beliefs of its citizens, male or female, is at risk of backsliding into totalitarianism. (Anne Applebaum, "Middle East Women's Rights", Wall Street Journal Europe, 25/5 2005)

När Sverige industrialiserades, arbetarrörelsen växte fram och den allmänna och lika rösträtten infördes, drömde den fattiga majoriteten – och särskilt dess politiska företrädare – om att politiken skulle ge ett bättre liv.

Knappast någon drömde om att betala det mesta av sin inkomst i skatt. Ingen gick till val på ett sådant löfte.

Ytterligare tusen kronor i köpkraft betydde ökad frihet för en fattig. Nationalekonomer teoretiserade om att en tusenlapp mindre för en rik inte upplevdes som lika negativt – en motivering för s k fördelningspolitik. Mer pengar antogs i alla händelser medföra ökad frihet för de flesta.

Det finns en psykologisk och filosofisk diskussion kring detta, som vi kan lämna därhän. Mindre observerad är en förändring i statens bidrag till låg- och medelinkomsttagare.

En rik man gör inom lagens ram vad han vill med sina pengar efter skatt. Den fattige gör det inte.

Bidragsberoendet har för allt fler blivit dubbelt. Från början en fråga om att en del av hushållsinkomsten bestod av bidrag. Men numera beror bidragen också på hur hushållen lever. Uppför sig familjen politiskt korrekt – d v s har rätt barnomsorg, rätt uppdelning av arbete och icke-arbete i familjernas liv? Deltagande i s k arbetsmarknadsutbildning? Etc.

För staten uppstår ett dilemma. Den skattetyngda under- och medelklassen och stora delar av den traditionella överklassen kan dirigeras till rätt leverne. Men de riktigt rika – de slipper undan.

De har råd att glömma bidragskonstruktioner och kan leva hur de vill, med hemmafruar eller hemmamän eller anställda hemarbetande. De kan konsumera mycket bensin, alkohol och tobak, välja privata skolor och sjukhus. De kan till och med fortsätta äta sötsaker och fet mat, även om staten skulle införa en socker- och fettskatt.

För både barn och äldre, för sjuka och friska, har socialstaten en pekpinne. Men de riktigt rika kan ducka för den. Är detta socialt acceptabelt? Den statsblinda borde logiskt fråga sig:

Ska verkligen någon del i samhället få utstå den prövning som det innebär att själv få välja sin livsstil? Kan de riktigt rika veta sitt bästa bättre än andra? Hur skadliga kan inte följderna bli för denna grupp, och för hela samhället, om detta kan få fortsätta?

”Endast det bästa är gott nog för folket”, lär Gustav Möller, den mångårige socialdemokratiska socialministern på 1930- och 1940-talen, ha haft som mantra. För femtio år sedan, när skatterna var hälften mot i dag, fick de allra flesta skattebetalare bestämma hur de egna pengarna skulle användas. I dag är den materiella rikedom hos folkflertalet mångdubbelt större än då, och den formella utbildningen är högre. Men den egna ekonomin påverkas långt mer av staten.

Staten får ta

”Om staten skulle bli mindre och skatterna och bidragen lägre, då skulle många få det sämre. En stor offentlig sektor tar hand om de svaga – därför är höga skatter höjden av civilisation och humanism.” Detta i dag närmast instinktiva försvar för en stor stat

har moralisk tyngd. Det är inte statsblint. Det ser upp till staten.

Men hur många är svaga – och vad är resten?

I engelskan finns uttrycket ”the upper ten” – de är de 10 procent som utgör överklassen, i någon mening. På dagens tåg åker ofta mindre än 10 procent första klass. På flyg ofta mindre än 5 procent. Inom företagsekonomi finns 80/20-regeln, d v s 80 procent av försäljningen sker till 20 procent av kunderna.

Tvåtedjedelssamhället talades det mycket om för några år sedan. Det var den mogna demokratis dilemma. Förr i tiden röstade fattiga majoriteter fram en stat som tillgodosåg de fattigas intressen. Men i dag styrs demokratierna av en välmående majoritet som struntar i den fattiga tredjedelen – så löd beskrivningen.

I dagens Sverige arbetar knappt fyra femtedelar av den vuxna arbetsföra befolkningen varje dag. Drygt en femtedel gör det inte. (80/20-regeln!) Av dessa utgår de allra flesta från att andra ska bekosta deras uppehälle.

Är det verkligen så att var femte arbetsför inte kan arbeta, och därför behövs höga bidrag och skatter? Eller kan det vara tvärtom, att när bidragen och skatterna är höga kan var femte arbetsför låta bli att arbeta?

Ett kategoriskt svar är knappast trovärdigt. Men den statsblinde ser inte att det är ett problem att det mesta av ersättningen för ett jobb går till någon annan än den som utför arbetet. Allra minst ser den statsblinde att detta är ett moraliskt problem. Moralerna (eller omoralerna) ligger för det mesta eller alltid i om någon saknar pengar, inte i att någon tar någons pengar.

The property which every man has in his own labour, as it is the original foundation of all other property, so it is the most sacred and inviolable.

Så föll Adam Smiths ord i *The Wealth of Nations* från 1776. Han var en stor ekonom, men han var inte statsblind. Så var han också moralfilosof.

Scener i staten Sverige 2005

Scen 1. Bidragssporten

”Efter nio försök skulle Dartförbundet släppas in i den fina svenska idrottsfamiljen – Riksidrottsförbundet, RF. Och äntligen skulle Dartförbundet få del av de skattepengar som RF är myndigat att dela ut.” Det berättade Expressen den 30 mars 2005. Men det blev inga skattepengar till pilkastningen. RF:s årsmöte sa nej.

Riksidrottsförbundet får 1,4 miljarder kronor per år att dela ut till sina förbund. Det är drygt 300 kronor per förvärvsarbete svensk. Spöfiske på land (casting) är särskilt bidragsberoende, bidragen till Castingförbundet utgör 97 procent av intäkterna.

Kommunerna delar ut mer skattepengar till sport. Inräknat subventionerade idrottshallar cirka 6 miljarder kronor per år, eller 1 500 kronor per förvärvsarbete. Sammanlagt tar alltså idrotten 1 800 kronor per år eller 150 kronor per månad från varje förvärvsarbete – inte i frivilliga biljettintäkter utan i skatt.

Om idrotten i ett slag miste dessa pengar skulle det märkas. Mest för dem som idrottar, men också för alla förvärvsarbete som skulle ha i genomsnitt 150 kronor mer varje månad efter skatt.

Troligen speglar detta i dag inte de flestas uppfattning om vad som är rimligt. Eftersom staten tar in så mycket pengar från allting, och ger tillbaka så mycket till allting, skulle varje verksamhet som inte får tillbaka skattepengar i form av bidrag med rätta uppfatta sig som diskriminerad. ”När alla andra betalar höga skatter, och får många bidrag, varför skulle bara vi betala skatter

men inte få några bidrag?” – det vore en berättigad undran.

Svårigheten att minska bidragen till bara en verksamhet har också en logisk framsida. Om staten ska krympas är det troligen rimligare och enklare om det sker inte bara med en verksamhet utan med alla – undantagen får särskilt motiveras.

Scen 2. Ormen i skatteparadiset

I Expressens västsvenska upplaga kunde man den 22 mars 2005 läsa om en ”31-årig ormägare” som blivit biten av sitt eget husdjur, en livsfarlig spottkobra.

*Spottkobrans bett blir dyrt – för skattebetalarna.
Bara ormserumet går på 144 000 kronor!
Den totala kostnaden blir över 200 000 kronor.*

Är det rimligt att skattebetalarna står för notan, när ”olyckan kan anses självförvållad, om än indirekt”, frågade tidningen, och ambulanschefen finner frågan ”jättesvår” – men: ”I vår verksamhet ser man att väldigt mycket av kostnaderna beror på folk som bär sig förfärligt dumt åt.”

Scen 3. Skattesurfing

Ett liknande fall av skattekonsumtion ägde rum i slutet av mars på ön Nias i Sydostasien. Hanne Kjöllér berättar i Dagens Nyheter den 6 april 2005. Det handlar om vem som ska betala för att leta reda på semestrande svenskar utomlands.

Två yngre män, surfproffs, kollar läget på en skön ö. De är där flera månader, svåra att nå och hör inte av sig, även när en tsunami kan misstänkas ha drabbat ett grannområde:

Brodern till en surfresenärerna är enligt tidningen Expressen upprörd över kontakten med UD. Och "droppen" var tydligen när UD hörde av sig om helikopterbetalningen: "De sa att vi kan tvingas betala 20 000 kronor per familj. Hur kan de ringa och säga så när vi är i den här situationen?"

UD berättar att beloppet bara är relaterat till den inhyrda helikoptern. Allt arbete som utförts från ambassaden i Jakarta, från honorärkonsulatet på Bali – där man genom att prata med boende i området där männen hyrde ett hus försökt lista ut var de befann sig – har vi alla varit med och betalat. Och det, egentligen, bara för att en 24-årig och en 26-årig man befunnit sig i ett jordbävningsområde och inte hört av sig hem. Är det en försvarbar användning av skattemedel?

Jag tycker inte det. Och jag tycker att om man nu har en annan uppfattning så bör man åtminstone vara konsekvent. Vill man tillskriva sina grannar ett större ansvar för sig själv än det ansvar man själv har, så finns naturligtvis ingen anledning för någon av oss att i något läge teckna några försäkringar alls.

Så långt Hanne Kjöllér.

Scen 4. Stormen Gudrun

Samma diskussion kan föras om det statliga stödet till dem som drabbats av de stora skadorna i Sydsverige efter katastrofstormen Gudrun i januari 2005. De som med egna pengar betalat privata försäkringar har ju själva garderat sig, även mot en naturkatastrof av detta slag. Men de andra, som år efter år chansat och inte betalat den privata försäkringen? En del av dem har kanske inte chansat utan bara utgått ifrån att eftersom skatterna är höga, och

staten ersätter det mesta, så kommer staten att ersätta stormskador också?

Växtkraft

Staten begränsar sig inte automatiskt

Den som betalar för en olycksfallsförsäkring, och råkar ut för en olycka, lever också på andra människors pengar. Men det ligger mycket i att ”delad glädje är dubbel glädje och delad sorg är halv sorg”. Därför betalar de allra flesta in frivilliga försäkringspremier. Det är inget fel att leva på andras pengar. På sätt och vis gör vi alla det i en penningekonomi. Det blir bara betänkligt om vi tvingar till oss andras pengar.

Köpmannen vill, liksom tjuven, få någon annans hundralapp. Men sätten skiljer sig åt, liksom effekterna.

De ekonomiska resurserna är begränsade – i samhällen, företag och hos hushåll och individer. Det går att argumentera i alla möjliga riktningar för att de statliga bidragen är för höga eller för låga till olika grupper. I ett företag eller en familj finns en för det mesta lätt insedd automatisk gräns för utgifterna. Även den mest önskvärda utgift kan ibland avvisas. Det finns inte pengar.

Tyvärr finns inte samma enkla mekanism hos staten. Den kan höja skatterna, och det kommer till att börja med in mer pengar. Visserligen blir det allt svårare ju högre skattetrycket är. Vid nivån 100 procent har slavstaten inträtt, eftersom ekonomiska belöningar automatiskt tas bort samtidigt med att de ges, och styrmedlet heter då enbart käpp och inte morot. Men denna effekt av Lafferkurvan (efter ekonomen Arthur Laffer) inträder redan på ett tidigare stadium, och har redan troligen begränsat höjningarna av skatteinkomsterna i flera sk välfärdsstater.

Skattehöjningar kan kosta mer än de smakar. Men kostnaderna och smaken upplevs inte samtidigt, och inte av samma personer. Därför höjs skatten – och därför kommer alltid krav på utgifter från även små grupper att drivas starkt mot alla som ska betala och inte är lika engagerade.

Om alla svenskar under ett år tvingades ge 10 kronor till alla som läser denna skrift skulle de flesta inte märka något. Men 90 miljoner kronor att dela på för den minoritet som läser skriften räcker långt. Normalupplagan för en bok är i Sverige 2 000 exemplar. Det blir 45 000 kronor till varje läsare, skattefritt. Det skulle kunna löna sig för några av oss att bege oss till riksdagshuset och Rosenbad och tala om vikten av kulturstöd, satsningar på ekonomisk forskning eller liknande.

Exemplet är absurt, men inte verklighetsfrämmande. Det är så den politiserade ekonomins beslutsmekanism kan se ut.

Motkraft

En grundläggande lösning

Motmedlet blir aldrig effektivt om det inriktas på utspritt motstånd mot varje förslag till utgiftsökning. För nästan varje utgift kan motiveras och ofta vara rimlig. Dessutom frestas politiker att binda upp särintressen med olika favörer.

Att försöka påvisa att en utgift får negativa följder är ofta ett svagt argument mot höga skatter. De flesta utgifter har positiva följder. Det är summan som kan bli katastrofal.

I stället bör den politiska sektorns rätt att ta pengar från samhället – från företag och individer – på förhand begränsas. Det kraftfullaste instrumentet är grundlagen. *Om det i grundlagen skrivs in en högsta tillåtna nivå på skattetrycket skulle varje utgiftsförslag som överskred den nivån tvinga fram en diskussion om vilken annan utgift som i stället måste dras tillbaka.*

Frågan om ett konstitutionellt förbud mot skattetryck över en viss nivå borde vara svårt att argumentera emot – om meningen är att grundlagen ska handla om det grundläggande.

Bevisbördan ligger hos dem som är emot ett sådant förslag – på samma sätt som för sedvanliga grundlagsreglerade medborgerliga fri- och rättigheter.

Att ett grundlagsskydd mot alltför höga skatter inte finns beror på att det länge inte behövdes. När den allmänna och lika rösträtten infördes i olika länder var medborgerliga fri- och rättigheter en självklar del i de nya konstitutionerna. Skatterna var runt en femtedel av dagens, knappt 10 procent av samhällseko-

nomin. Inget politiskt parti hade någon programpunkt om att skatterna borde höjas till dagens nivåer. Den traditionella väns-tern var misstänksam mot skattehöjningar, även om många gärna såg att de besuttna beskattades mer. Men även om staten tog alla de rikas inkomster hade skattetrycket ändå bara höjts med några få procentenheter.

Äganderätten skyddas av grundlagen. Riksdagen kan inte fatta vilka beslut som helst. Inkomster av ägande och arbete borde också ha motsvarande skydd.

Att slå fast vilken högsta tillåtna skattenivå som grundlagen bör skriva in kräver däremot en tydligare argumentation. Exakt var gränsen bör gå är inte självklart – lika litet som det finns någon enkel exakt gräns att rekommendera mellan statens makt och individens frihet i övrigt. Men det innebär ju inte att frånvaron av en fastslagen gräns saknar betydelse. Tvärtom. Just för att gränslandet är flytande är det extra viktigt att i förväg fastställa vad som är övertramp, och förhindra sådana.

Skattebetalarnas förening lanserade ”Hälften kvar” 1985. Då gjordes flera opinionsmätningar, som visade ett överväldigande stöd för att minst hälften av en inkomst och en inkomstökning alltid borde få behållas av den som fick inkomsten. Med detta som riktmärke skulle, med dagens inkomstskatter, den statliga inkomstskatten slopas helt. Kvar blir den drygt 30-procentiga inkomstskatten till landsting och kommuner och de drygt 30-procentiga arbetsgivaravgifterna. Övriga skatter skulle också få justeras ner, t ex fastighetsskatt, förmögenhetsskatt och moms.

Meningen med ett grundlagsskydd mot för högt skattetryck är inte att reglera vilka skatter som ska tas ut och hur, utan att det totala trycket av skatter aldrig för någon ska få gå över en viss nivå.

I dag driver Skattebetalarnas förening idén med en platt inkomstskatt, d v s skatten tas ut i samma proportion i varje in-

komstskikt. Plattskatt kan sedan kombineras med ett förvärvs-avdrag för de första inkomsterna varje år, som blir skattefria. Den platta skatten får inte bli för hög. Då skulle olika skattebetalare kunna stöta i det grundlagsskyddade skattetak.

Om varje individ garanteras minst hälften av en inkomst blir det genomsnittliga skattetrycket högst 35 procent av bruttonationalprodukten. Ska skattebelastningen för låginkomsttagare vara procentuellt lägre än för höginkomsttagare (t ex genom ett stort förvärvsavdrag för alla), måste det genomsnittliga skattetrycket vara klart lägre än 35 procent av samhällsekonomin.

Men är inte detta i ett vidare perspektiv en för låg ambition? Hjalmar Branting och Per Albin Hansson, det svenska folkhemmets föregångare och förespråkare, kunde inte drömma om skatter på denna höga nivå – som i dag uppfattas som låg och ”realistisk”.

Har det gått snett någonstans när det som då var otänkbart har förvandlats till något som i dag är politiskt omöjligt att tänka bort? Och avvikande mening uppfattas som tjat?

”Skattegnäll” kallas det att påstå att skatterna är för höga. Men vem har hört talas om att de som vill ha mer bidrag ”bidragsgnäller?”

Skatterna i Sverige har varit höga så länge att det ibland sägs, att ”nu får det vara slut på allt tal om de höga skatterna, det har vi hört tillräckligt ofta”. Det är ungefär som om någon som haft översvämning i sin källare länge och fortfarande klagat på det höga vattnet, efter en tid skulle bemötas med att ”nu har du klagat så länge så nu får du sluta”.

Politiken: i går befrielse – i dag en option

När Sverige var fattigt upplevde många att politiken erbjöd en möjlig väg ut. Rösträttsrörelsen engagerade i vårt land – liksom i andra fattiga delar av Europa.

Sångtexten till ”Internationalen” från Pariskommunens år 1871 har mer blodtörst och religion i sig än en modern psalmtext (se längst bak i denna skrift). Enbart vissa delar sjungs på Första maj, ibland omöjliga att uppfatta, i blåsorkesterns dån, av en ofta generad kår av lojt marscherande offentliganställda politiska ombudsmän.

I dag har de flesta möjlighet att förverkliga sina drömmar och livsmål utanför politiken. Nu är politiken snarare en option som garanterar att folkmajoriteten kan rätta till om något går snett. Men den ger inget skimmer över vardagen. Politiken tar däremot det mesta av en arbetsinkomst. Och den ger en inkomst också åt den som inte arbetar.

Första paradoxen: När samhället var fattigt var politiken för många ett löfte om en bättre framtid, men den gav medborgarskap mer än pengar. I dag har politiken mindre av framtidslöfte över sig. Men politiken omfördelar mer pengar än någonsin.

Andra paradoxen: Socialförsäkringssektorn har vuxit, liksom hela det övriga politiskt styrda omfördelningssystemet. Det ses som en del av ett modernt samhälle. Men det finns få delar av ekonomin som så lite har påverkats av ny teknik. Det är samma idéer, konstruktioner och grepp i dag som för snart ett halvt sekel sedan. Det gäller inte bara i Sverige. I USA diskuteras nu livligt om det sjuttioåriga socialförsäkringssystemet där ska moderniseras.

Jämför socialförsäkringarna med den finansiella privatsektorn. Sedan datorerna introducerats dröjde det inte länge förrän de

kunde medverka till komplicerade affärsupplägg. Derivathandeln kom igång. I början av 1980-talet ansågs Börshuset i Gamla stan vara för litet. Ett nytt planerades vid Hovslagargatan, men kommunens stadsbyggnadsplaner ändrades långsamt. Börsen blev snabbt alltmer datoriserad och snart var börsgolvet bara en minnesvärd metafor.

Den privata och offentliga finanssektorns förmåga att ta till sig ny teknik var väsensskild. I den privata sektorn kunde den som hade en idé lätt testa den, tjänade på den om den var bra, och den fick snabbt efterföljare. I den offentliga sektorn tolereras sällan avvikelser – det ligger i systemets natur – och dessutom kan ingen själv testa en idé. För det krävs majoritetsbeslut.

– ”Votering är begärd och skall verkställas” är en formulering som är en av de vackraste jag vet, sade för tio år sedan en nybliven statsminister Göran Persson (med hänvisning till Svante Forsters bok *Klasskämpen*). För den som är i majoritet är orden dessutom ofta lönsamma: andra får betala.

Överhuvudtaget är det tydligt hur långsamt staten reagerar på nya faktiska förhållanden. ”Lagstiftningen hänger inte med”, brukar många politiker klaga – och då ofta ifråga om att ytterligare beskatta och reglera en verksamhet. Men detta stämmer ännu mer ifråga om att ta till sig en ny tekniks möjligheter att lösa gamla problem på ett nytt sätt. I sådana sammanhang har den gamla lösningen, en gång motiverad med dåtida teknik, blivit närmast en ideologi, där en förändring ofta beskrivs som ”nedrustning”.

Det tydligaste exemplet är socialförsäkringarna och pensionerna. Att staten länge inte jämförde uppgifter om enskildas bidrag och skatter, när dessa ändå påverkar varandra, kunde delvis motiveras av att det tog mycket tid och kostade pengar. Men med datorer förenklas mycket. Nu sägs ibland att den personliga

integriteten hotas vid samkörning av skatte- och bidragssystemen – som om den personliga integriteten inte hotas mer av höga skatter.

Staten använder inte fantasin för att konstruera olika alternativa försäkringssystem som skulle kunna leva sida vid sida, och där höga skatter växlades ner mot renodlade försäkringspremier.

I och med att utgiftssidan inte haft något tak har skattehöjningar framstått som en möjlig utväg när systemet knakat i fogarna. Ett *i grundlagen inskrivet skattevärn* skulle ha hindrat detta och tvingat fram ett omvandlingstryck i politiken, med ny-tänkande och öppenhet.

Staten bakom

Staten och feminismen

Likheten mellan en statsblind som är kvinnoförtryckare och en som är mansförtryckare är att bägge vill använda staten som redskap för sitt förtryck.

Den statsblinde vill att staten begränsar enskilda människors avtalsfrihet, på det personliga och kommersiella området, så att resultatet inte blir att en viss grupp beter sig på ett visst sätt, eller blir dominerande på ett visst område. Kollektivet blir viktigare än individen. Statistiken blir ett redskap för kollektivism.

Den kanske främsta skriften om kvinnornas ställning i samhället är fortfarande John Stuart Mills *The Subjection of Women* som publicerades 1869. Den kritiserades av många samtida män, för de var inte bara fördomsfulla utan statsblinda. De ville att staten skulle fortsätta gynna män. Mill (som också skrev *On Liberty*) såg staten.

Därför handlar diskussionen om feminism inte bara om kvinnor och män utan också om att se staten.

När svenska staten från den 1 juli 2005 förbjöd frisörer att ha olika taxor för herrar och damer överträffade verkligheten återigen Grönköping. Däremot går det bra att ha olika taxor för kort-håriga och långhåriga. Men är inte detta också en upprörande social orättvisa? Vad ska staten göra med de tunnhåriga?

Staten och tillväxtmålet

Det är ingen konst för staten att ordna full sysselsättning. Halva befolkningen kan beordras att gräva diken, och andra halvan att fylla igen dem.

Det finns andra nästan lika egendomliga uppfattningar, som däremot är allmängods i den offentliga debatten. Det beror på att många inte ser staten. Tillväxten har blivit ett kollektivistiskt mål, inte ett individuellt.

Dagens tillväxtfokusering är både oskarp och felriktad:

1. Det går inte att enkelt mäta det som de flesta partier och organisationer vill uppnå. Liksom i ett företag kan förändring märkas på olika sätt i balansräkning och resultat, d v s nationalförmögenhet och bruttonationalprodukt. Dessutom tillkommer skillnader i valutakurser. Schweiz hade i många år en låg redovisad tillväxt i schweizerfranc – men då valutan blev allt starkare blev också invånarnas realinkomster allt högre. Den verkliga tillväxten var högre i Schweiz än i Sverige, trots att bägge länderna under ett par decennier låg långt ner i tabellerna.
2. Om det ändå gick att exakt mäta utvecklingen av nationers ekonomi – varför skulle största möjliga tillväxt vara målet? Enskilda individer, eller en stor del av befolkningen, kanske vill prioritera annat än det materiella, i ett visst läge. Ska riksdag och regering tvinga dessa att leva på en högre levnadsstandard är de själva vill?

Visserligen tycker nästan ingen illa om högre levnadsnivå för egen del. Men i verkligheten är det inte samma sak för alla. Följdfrågan blir logisk: Vilken typ av levnadsnivå ska vara grunden för ett nationellt mål om största möjliga levnadsnivåökning?

Tillväxtfokuseringen leder in i en återvändsgränd med statsblinda, särskilt i ett samhälle som Sverige med ett offentligt klimat där varje problem av betydelse antas ha en politisk lösning.

Den som ser staten och är tolerant har en given lösning: att erkänna varje arbetsför människas rätt att själv bestämma huvuddelen av den ekonomiska tillväxten för egen del.

Det innebär för det första ett problem mindre. Det gör inte så mycket om nationalekonomiska mått skulle vara missvisande. Avgörande är att den myndiga medborgaren själv värderar om det egna målet är värt en insats av eget arbete och kapital.

Det innebär för det andra att politikens fokus flyttas från det kollektiva till det personliga – till varje människas rätt till största möjliga del av den egna insatsen.

Det kan för det tredje sammanfattas i några enkla budskap med stark moralisk laddning:

– Det mesta av inkomsten av ett arbete ska alltid gå till den som gör jobbet.

– Det mesta av avkastningen på en investering ska alltid gå till den som investerar.

Denna omorientering, bort från nationella tillväxtmål, leder till de största ekonomiska framstegen – även med nationella mått mätt. Då kan också de verkligt behövande, de som inte kan försörja sig själva, få en högre och säkrare levnadsstandard.

Dagens officiella Sverige har tillväxten som ett kollektivt mål. I medborgarnas vardag försvårar skatter och bidrag tillväxten i miljontals individuella ekonomier. Det fiskala trakasseriet i arbetslivet kränker den personliga integriteten. De statsblinda finner detta varken moraliskt eller omoraliskt. De ser inte staten.

Staten och invandringen

Debatten om invandring och flyktingar har orsakat en moral-krock hos de statsblinda. Velfärdsstatens bärande motivering är jämlikheten mellan medborgarna, grundad på alla människors lika värde, vilket inte rimligen kan ha nationsgränser, för då motsäger det sig självt.

Att få del av andras pengar är velfärdsstatens kärna. Men skulle vem som helst få komma till Sverige och utfå sin ”rätt” av andras pengar – då skulle nio miljoner svenskar snart mista det mesta av sin levnadsstandard. Det lär inte vara aktuellt. Svenska staten behandlar i verkligheten människor i världen mycket ojämnt. Det är ett moraliskt ställningstagande. Men för den som talar om människovärdet som något absolut är det bäst att blunda.

Alternativet är att låta vem som helst komma till Sverige, utan rätt till några statsbidrag, men med frihet att arbeta och försörja sig. Då kommer nog svenska arbetsgivare och fack att vilja ha ett ord med i laget. Den svenska idyllen rymmer mer konflikter i dag än som är riktigt behagligt för beslutsfattare som hellre tar en svordom än ordet ”moral” i sin mun.

Resultatet i verkligheten har blivit en oklar kompromiss, där de som släpps in av staten ofta nekas att arbeta till de löner de själva skulle acceptera men i stället lever på delar av andras löner i form av statsbidrag.

Överstatsblindheten

Är en person som vill att riksdagen ska höja skatterna ”mer svensk” än den som vill ha lägre skatt? Det hävdar ingen. Men däremot antyds många gånger att den som vill ha mer politisk makt till EU är ”mer europeisk”.

Den som vill höja skatterna till svenska staten är alltså inte ”svenskvän”, medan däremot är den som vill höja skatterna till den europeiska unionsstaten ”europavän”. George Orwells ny-språkliga elit i boken *1984* kunde knappast ha sagt det bättre.

Statsblindheten spelar stor roll i debatten om det framtida Europa. Överstatsblindheten är ju samma defekt som den vanliga svenska statsblindheten. Det märkliga är bara att en del personer, som i Sverige vill minska statens makt, inte resonerar på samma sätt om överstatens makt.

Logiskt sett måste förklaringen vara att deras första politiska prioritering är ”Europa”. Det som är europeiskt är inte bara bra, eller åtminstone bättre, än det som inte är europeiskt. Det är dessutom viktigare än maktens gränser.

Den som har en geografisk enhet som första politiska prioritering är ofta fallen för speciella kollektivistiska myter. Allt annat underordnas det nationella eller övernationella. Nationen och staten flyter samman. Det viktigaste är inte *vad* som görs, utan *var* det görs.

Det är ingen historisk tillfällighet att när nationella enhetskänslor blir extremt starka och stöttas av statens tvångsmakt, då är det nära till förföljelser av avvikande och till de avskyvärdaste brott i lagens namn.

Statsforskningen

Forskning kan bedrivas av företag. Der sker i allmänhet med egna medel i form av långsiktiga investeringar, ibland med statliga subventioner. Forskning vid universiteten brukar beskrivas som uttryck för det fria sanningssökandet: fri forskning för forskningens egen skull. Universitetens självständighet gentemot statsmakterna, d v s regering och riksdag, vid val av forskningsämnen och

metod har de senaste åren alltmer försvagats. En ökande del av den universitetsanknutna forskningen beslutas av forskningsråden. Både där och i universitetens styrelser är det i dag fler s k allmänrepresentanter än tidigare, alltså politiskt utsedda personer.

Vetenskapen kan inte vara fri i en stat som är den allenarådande härskaren över samhället – det skrev den brittiske filosofen och vetenskapsteoretikern Michael Polanyi 1940. Han grundade The Society for Freedom in Science. Men, kan någon invända, då gällde det ju hoten från kommunism och nationalsocialism – denna slutsats kan väl inte vara giltig i dag?

Men Polanyis utgångspunkt är logiskt oberoende av vem som styr. Om den som styr är allsmäktig är forskningens frihet noll. Då bestämmer staten vad som sant och falskt. Det gäller även om staten är demokratiskt styrd. En osanning blir inte mindre falsk för att fler står bakom den.

Finansiären av en verksamhet vill ofta ha ett ord med i laget om vad som görs, och det önskvärda resultatet. Om forskningen blir som vilken verksamhet som helst uppfattas det som naturligt att den behandlas som andra verksamheter. För de statsblinda finns inga hämningar att låta staten styra forskningen.

If the continuity acting through the power of the State is to be the sole judge of what is bad for men living in society, then it has to claim supremacy over what is to be considered true and what untrue. (Michael Polyani¹)

1. Richard Cockett, *Thinking the Unthinkable*, 1994, s 107.

Statsreligionen

”Mitt rike är icke av denna världen” sade kristendomens grundare. ”Giv kejsaren vad kejsaren tillhör, och Gud vad Gud tillhör”, var en annan markering. Här fanns ingen statsblindhet. Här syntes inte staten dunkelt, såsom i en spegel. Romarrikets närvaro var påtaglig.

I femtonhundra år, fram till Martin Luthers dagar, kämpade den världsliga makten mot den påvliga. Därefter fick bland annat Sverige en statskyrka. Det var före demokratins genombrott. Statens rätt att tillsätta biskopar och därmed påverka predikningarna började ifrågasättas på allvar först i slutet av 1800-talet.

Men – i en demokrati – om merparten av befolkningen bekänner sig till en religion, ska den då inte ha rätt att använda statens tvångsmakt för att uttrycka och främja denna religion?

Nej, inte om vi har religionsfrihet i stället för religionsdemokrati. Var och en får bli salig på sin fason. Alternativet är att majoriteten tror, bekänner och bestämmer för alla.

Alla stora religioner – buddhism, judendom, kristendom, islam – tillkom i tider då alla samhällen var hierarkiska med stor ofrihet. Staten bar inte sitt svärd förgäves. Så kristnades till exempel Finland av svensk militär trupp. Politik och religion gick hand i hand. Europas historia vittnar om detta kanske mer än någon annan kontinent.

I dag märks i stora delar av världen en offensiv från allt annat än statsblinda religiösa ledare. Tvärtom kräver de att staten styrs av religionens moraliska normer. Det gäller särskilt islams sharia-lagar och katolska kyrkans syn på äktenskap och familjeplanering.

Varje land har lagar fastställda av staten, och normer som upprätthålls utan hot om formella straff. Både lagar och normer kan motiveras av både religiösa och icke-religiösa skäl. Laglösa och normlösa samhällen finns inte.

En del nygamla krav från religiösa rörelser gäller något mer: att med statens tvångsmakt hindra människor att leva på ett visst sätt – även om det inte skadar andra. Att inte använda statens tvångsmakt för religiösa syften upplevs som omoraliskt. De ser staten.

Statsblinda, utan förankring i religiösa texter, kan ha samma önskan att utnyttja staten för att påtvinga andra sin livsstil. Gradskillnaden kan vara stor i de eftersträlvade effekterna, men inte artskillnaden. Statsblinda har svårt att argumentera med patos mot att andra vill utnyttja staten – de ser ju inte den avgörande moraliska dimensionen. De vill ju själva använda staten.

Höga skatter och bidrag och lagar som ingriper i människors egna val av livsstilar skapar ett beroende av staten. Den statsblinda ser det inte som en moralisk fråga, utan enbart som en fråga om det politiskt önskvärda. ”Endast det bästa är gott nog för folket.” Här har vi den gudlösa statsreligionen.

Statsincest

Vid ett visst stadium av statsblindhet utvecklas ett speciellt sjukligt beteende. Staten finansierar propaganda för av statsledningen omfattade opinioner. Det är normalt i en diktatur, men en abnormitet i en demokrati, enligt den klassiska definitionen av demokrati – med av staten fri och oberoende åsiktsbildning.

En undersökning utförd av Timbro – *Den skattefinansierade idémarknaden. En surveyundersökning om myndigheters idé- och opinionsbildning* – visar att svenska myndigheters kostnader för idé- och opinionsbildning år 2004 uppgick till 2 057 014 000 kronor. Det är ungefär 300 kronor per vuxen svensk och år.

EU-kommissionens kommunikationsplan har samma incestuösa drag, fast på överstatlig nivå:

Europaparlamentet anser att institutionerna i enlighet med bestämmelserna i budgetförordningen bör ingå avtal med tv-bolag som kan producera dramaserier, tävlingar, filmer, nyhetsinslag och andra högkvalitativa och lättillgängliga tv-program av alla slag med populär inriktning, som kan bidra till att föra fram EU:s idéer och värderingar.

Maria Ludvigsson citerar i Svenska Dagbladet den 31/7 2005.

Se staten!

Ett systemskifte som gick bra

Det är mörkast innan gryningen. Och det uppfattas troligen som svårast att ändra ett system just innan det faller samman. Så länge har det ju stötts och blötts utan resultat. Så var det med det förra systemskiftet i Sverige. Den gamla svenska 1800-talsmodellen med dess förankrade skråväsende hade det mesta reglerat och alla visste sin plats.

I mitten av 1800-talet avskaffades det. Men det var egentligen politiskt omöjligt. Många personer och grupper tjänade på det gamla systemet. Det var tryggt. Den som köpte skor visste att det inte vara några utbildade skomakare som tillverkat och sålt. Skomakare var trygga i sina jobb. Ingen tog jobben ifrån dem. Ingen lurade någon med billigare produkter. Billigare? Ja, simplare. Sämre, helt enkelt. Ingen överetablering skedde inom något område. Ingen handel utanför städerna utom på marknadsdagarna. Ordning och reda, som en skrå- och arbetsmarknadsminister skulle ha sagt, om det funnits någon.

Men jordbruket var ett problem. Missväxt 1868. Hungersnöd. Och senare höjd produktivitet. Det blev för mycket arbetskraft. Arbetslöshet följde. En fjärdedel av befolkningen emigrerade till Amerika.

Sedan följde hundra år av enastående tillväxt. Den snabbaste i Europa och den näst snabbast i världen efter Japan.

En fjärdedel av den vuxna befolkningen har i dag emigrerat till AMS-riket. Men de kommande hundra åren kan bli lika framgångsrika. Bara vi inte tror att staten eller EU ska fixa det, genom

bidrag till företag, näringsgrenar, yrkessammanslutningar eller genom överdriven ordning i stället för ramlagar på arbetsmarknaden. Genom skapande går det framåt. Inte bevakande.

Tillväxtens politikparadox

Dagens ökade produktivitet gör det möjligt med ökade reala vinster i företagen, ökade reala löner till dem som arbetar – och ökade reala bidrag till andra.

Den tekniska utvecklingen har varit så kraftfull att den – inte bara i Sverige – tillåtit politisk misskötsel av ekonomin utan att något större missnöje uppkommit. Om tekniken stått stilla och välståndet minskat hade vi redan fått stor social oro, och troligen stora politiska förändringar.

Den ekonomiska tillväxtens politikparadox framträder: *Ekonomin går så bra att politiken kan misskötas utan att det märks så mycket.*

Finansminister Pär Nuder oroar sig för statsutgifterna som ”köttberget” för med sig, d v s den stora grupp som går i pension inom något decennium. Men på vilket drastiskt sätt förändras samhällsekonomin när ett stort antal arbetslösa, undersysselsatta och förtidspensionärer övergår till kategorin ålderspensionärer? Köttberget finns redan.

Statens roll i samhället är det kraftfulla epicentrum som bestämmer omgivningens aktioner och reaktioner.

Stora misstag är sällan komplicerade, men de kan skymmas. Oavsett allt tal om ideologiernas död, om att tiderna är nya, att det gäller att se praktiskt och inte teoretiskt på verkligheten, så är detta tal inget annat än rökridåer. Så länge det finns människor med fri vilja kommer det att finnas en motsättning mellan dem som vill tvinga och de som inte vill låta sig tvingas, mellan maktmänniskor och frihetsmänniskor.

Staten är det yttersta redskapet för makt. Staten har legalt våldsmonopol. I en demokrati finns grundlagsskyddade medborgerliga fri- och rättigheter som sätter en gräns för statens maktanvändning, oavsett hur stor majoritet som gillar statens beslut i de enskilda fallen. *För ekonomiska beslut finns inga medborgerliga rättigheter. Staten har oinskränkt makt att besluta om skatter och bidrag.*

Se staten!

Teknikens utveckling har skapat nya möjligheter att låta staten växa på många områden. Samtidigt har tekniken skapat utrymme för mer individuell frihet. Aldrig har avståndet mellan de bägge alternativen – makt eller frihet – varit större.

Därför är statsblindheten farligare än tidigare. Att gå vilse kan leda längre bort än någonsin.

Samtidigt är statsblindheten lättförklarlig. Skatter och offentlig sektor ökade så snabbt att det inte alltid märktes: fartblindhet. Och bristerna i välfärdssamhället uppkom långsamt liksom ett bristande underhåll av ett hus: hemmablindhet i folkhemmet.

Vad staten gör och inte gör har ofrånkomliga moraliska dimensioner. Politiken är till sin karaktär aldrig ett gulligull, oavsett hur många barnprogram i TV dess företrädare medverkar i.

Det grundläggande bör skyddas i grundlagen, som är ett moraliskt dokument. Pluralism inte bara i åsikter utan också i lösningar kännetecknar ett fritt samhälle och är ett skydd för den personliga integriteten.

Internationalen

Text: Eugène Pottier (1871), musik: Pierre Degeyter
(Svensk text: Henrik Menander)

Upp, trålar uti alla stater,
som hungerns bojor lagt uppå
Det dånar uti rättens krater,
snart skall uppbrottets timma slå.
Störtas skall det gamla snart i gruset.
Slav, stig upp för att slå dig fri!
Från mörkret stiga vi mot ljuset,
från intet allt vi vilja bli.

Refräng:

*Upp till kamp emot kvalen.
Sista striden det är,
ty Internationalen
till alla lycka bär.
Upp till kamp emot kvalen.
Sista striden det är,
ty Internationalen
åt alla lycka bär.*

I höjden räddarn vi ej hälsa,
ej gudar, furstar stå oss bi,
nej, själva vilja vi oss frälsa,
och samfäld skall vår räddning bli
För att kräva ut det stulna, bröder,
och för att slita andens band,
vi smida medan järnet glöder,
med senig arm och kraftig hand.

Refräng

I sin förgudning avskyvärda,
mann' guldets kungar nånsin haft
ett annat mål än att bli närda
av proletärens arbetskraft?
Vad han skapat under nöd och vaka
utav tjuvar rånat är;
när folket kräva det tillbaka
sin egen rätt de blott begär

Refräng

Båd' stat och lagar oss förtrycka
vi under skatter dignar ner.
Den rike inga plikter trycka,
den arme ingen rätt man ger.
Länge nog som myndingar vi böjt oss,
jämlikheten skall nu bli lag.
Med plikterna vi hittills nöjt oss.
Nu taga vi vår rätt en dag.

Refräng

Till krigets slaktande vi dragits,
vi mejats ned i jämna led.
För furstars lögner har vi slagits,
nu vill vi skapa evig fred.
Om de oss driver, dessa kannibaler,
mot våra grannar än en gång,
vi skjuter våra generaler
och sjunger broderskapets sång.

Refräng

Arbetare, i stad och på landet,
en gång skall jorden bliva vår
När fast vi knyta brodersbandet,
då lättingen ej råda får.
Många rovdjur på vårt blod sig mätta
men när vi nu till vårt försvar,
en dag en gräns för dessa sätta,
skall solen stråla lika klar.

Refräng